

Mortuarium

Ze hadden niet de moeite genomen hem nog naar de EHBO te brengen. Bij de informatiebalie werd ik direct naar het mortuarium verwezen. Dat bevond zich in een gebouwtje aan de achterzijde van het ziekenhuis, op enige afstand van het hoofdgebouw; als hoorde het er niet echt bij. Een lange slecht verlichte gang verbond het levende deel van het hospitaal met het dode. Over de hele lengte hingen slechts een paar lampen, die zwak licht verspreidden. Het meeste licht kwam nog van de sierlampen uit de tuin die aan weerszijden van de gang lag. De schemerige uitstraling paste bij de toestand, waarin veel nabestaanden geestelijk verkeerden; de nog niet ten volle besepte dood. Een grijze fase tussen zekerheid en twijfel als tussen dag en nacht. De directie had blijkbaar bij deze stemming willen aansluiten en afgezien van heldere verlichting. Aan het uiteinde van de gang zag ik een balie met helder licht en ik versnelde mijn pas om het donkere gat te passeren. Achter de balie zat een zuster te werken. De gele gloed van haar bureaulamp lichtte haar donkere huid koperbruin op. Ze was aan het schrijven. Ze keek me een moment vriendelijk aan, maar vervolgde haar schrijfwerk. Ik verbrak de stilte. 'I am here for my friend. He was taken here by ambulance...' Ze keek op en stopte met schrijven. 'A young man?' Ik knikte en wilde haar helpen: 'De Jong...' Nog voordat ze suggestief een wenkbrauw optrok en haar boezem deed opzwellen onder een lichte zucht, hoorde ik hoe sullig die klanknabootsing op haar moest overkomen en struikelde bijna over mijn woorden.' His name is De Jong.' Ze knikte kort en traag met haar hoofd en hield haar ogen een moment langer gesloten dan een knippering nodig heeft.

'En wat wilt u?'

Ja, wat wilde ik? Daar had ik nog niet over nagedacht. Ik had zo snel mogelijk bij Francois willen zijn, maar wat had ik hier te zoeken? Verward keek ik de zuster aan. 'Wat gaat er nu met hem gebeuren?' Ze had haar verveeldheid afgeschud. Ze knikte me vriendelijk toe, pakte een clipboard en liep om de balie heen. In duidelijk en gearticuleerd Engels sprak ze; 'Zullen we hier even gaan zitten?' Ze wees op een aantal stoelen om een lage salontafel. 'He was your brother?' 'Nee, mijn vriend...' Ze keek even verbaasd, maar herstelde zich snel. 'We gaan straks uw vriend wassen en klaar maken...' ze zocht even naar woorden, 'afleggen.' Ze zocht in de papieren. 'U moet morgen de Nederlandse ambassade bellen. Uw vriend mag niet zomaar terug naar Nederland. Daar zijn speciale regels voor. Als u wilt, kunnen wij zorgen dat er morgen iemand van uw land in het ziekenhuis is.' Haar stem zoemde verder, maar leek van heel ver te komen. Mijn hoofd was een moeras. Een moeras van dikke warme pap, waarin alle indrukken en woorden geluidloos verdwenen. Ik knikte ja, maar wist al niet meer waarover het ging. Toen ik klaar was met het invullen van de formulieren gebaarde ze mij dat ik haar moest volgen.

We liepen door een korte gang. Bij de eerste deur en ging me voor naar een fel verlichte, vierkante ruimte. Zowel de vloer als de muren waren bedekt met grijsgroene tegels. Langs de wanden zag ik een granieten aanrecht. Langs de wand waren zilverkleurige putdeksels in de tegelvloer aangebracht. Het glimmende rooster hechtte zich op mijn netvlies. Door een licht tikje tegen mijn arm kon ik mijn ogen losmaken van het vreemde ding. Had de zuster zich geërgerd aan mijn onmacht? Als door een onzichtbare macht gestuurd, werd mijn blik langzaam, maar onomkeerbaar naar het centrum van de ruimte getrokken. Daar lag Francois, op een lange granieten tafel.

Was het een uur geleden dat ik hem had gezien, of was het langer? Ik liep langzaam op hem af. Wat was hij bleek! Onder zijn ogen lag een donkere rand en het leek alsof hij magerder geworden was. De mond lag vertrokken. Ik keek de zuster kort aan. Die knikte slechts. Zijn huid was koud. Een moment stakte mijn hand toen ik over zijn voorhoofd streek. Met mijn vingers kamde ik zijn piekerige haren naar achteren. Het hoofd was star en bewoog niet. Ik boog me voorover en drukte een kus op zijn voorhoofd. Met mijn hoofd vlak boven het zijne zochten mijn ogen naar herkenning in dit verstilde gelaat. Zachtjes streelde ik met vlakke hand de zijkant van zijn gezicht en streek traag door zijn haar. Ik voelde de met bloed gestolde plukken als stugge sprieten, alsof hij er teveel gel in had. Korstjes donker gestold bloed bleven aan mijn vingers kleven. Ik keek naar de schilfers en voelde tranen wellen en rustte mijn hoofd in de kom tussen zijn schouder en nek; mijn gloeiende wang tegen zijn koude.

Een zachte, warme hand op mijn schouder maakte mij los uit de impasse. Ik kwam overeind en keek in zijn gezicht. De ogen bleven gesloten, de uitdrukking bleef onbewogen. Ik wist dat hij dood was, maar ik voelde toch onbegrip. Hoe kon hij zo stoïcijns zijn? Mijn vingers streelden langs zijn arm. Ik nam zijn koele hand op en boog mijn andere hand om de stijve vingers. Ik drukte de gekromde vingers tegen mijn lippen. Ik wilde huilen, maar schokte slechts. Hoewel bewust van zijn dood, wilden de tranen niet komen. Krampachtig probeerde ik mijn ademhaling te controleren en schokkerig hapte ik naar lucht. Ik was te gespannen om het zware gewicht, dat een weg zocht naar boven, los te laten en het verdriet over me te laten komen, me te verdrinken in mijn tranen. Er was nog zoveel te doen, zoveel dingen vroegen om mijn aandacht. Ik moest helder blijven. Het kwam nu op mij aan. Ik moest hem zo goed mogelijk in Nederland krijgen. Dat was mijn taak. Ik kon op niemand terugvallen. Ik moest helder blijven, herhaalde ik bezwerend in mijn gedachten.

Ik keek de zuster aan. In haar uitgestrekte hand hield ze een papieren zakdoek. Ik snoot mijn neus en wendde me een moment af.

'Wilt u erbij blijven, of gaat u toch liever even op de gang zitten?' Ik draaide me weer om. Ik wilde zeggen dat ik bleef, maar er klonk slechts een hees en onverstaanbaar geluid. Ik knikte van ja.

Ik had aan zijn hoofdeinde gestaan. Een zuster had hem uitgekleet. Onbekende handen betraden ongevraagd zijn naakte, hulpeloze lichaam. Maar beschermen of troosten hoefde ik hem niet meer. Toch streek ik zo nu en dan door zijn haar, of streelde zijn wangen, zoals ik zou hebben gedaan als hij nog levend was geweest. Een vrouw zonder naam waste hem, nam met een washand zijn huid af en wreef hem droog. Handelingen die voorheen geladen waren met een tintelende energie, waren nu gespeend van liefde en de ruwe washand voelde als pijn op mijn eigen huid. Pas toen ze klaar was, had ze opgekeken en me gevraagd waar zijn kleren waren. Ik begreep dat ze niet de kleren bedoelde die in de mand onder de tafel lagen.

Vanaf het terras van de camping keek ik naar de lichtjes van de in het dal gelegen stad. Het was nog donker, al was te zien aan de oosterlucht dat het niet lang meer zou duren voordat de schemering aanbrak. Via omzwervingen door de stad had ik het theater teruggevonden en vandaar was ik teruggelopen naar de camping. Verbaasd over mijn zakelijkheid, had ik voor ik naar de tent was gelopen, uit zijn keurig in koffers opgeborgen garderobe een keuze gemaakt uit de kleding van Francois. Ik wist waar ik hem graag in zag. Ik wist niet of opgebaarden ondergoed dragen, maar ik had voor de zekerheid één van zijn nieuwe jockey onderbroeken gekozen. Samen met een wit T-shirt, zijn licht blauwe Arrow shirt en donderblauwe pantalon. 'Van kleding heb je geen verstand.' Ik hoorde het hem zeggen. Maar ik moest toch wat! Ik wist dat hij zichzelf in deze combinatie lekker had gevoeld. Zijn mooie trui lag nog in het theater. Ik maakte weinig kans die nog terug te zien. Ik legde een andere op het stapeltje. Boven op de bordeaux brogues en donkere ruitsokken. Het transport naar Nederland zou in een loden kist gebeuren. Pas daar zou hij in een eigen kist kunnen worden gelegd. Maar naakt in een loden kist was een kille gedachte. En hij had al zo koud aangevoeld. Zijn huid. Zacht, maar koel. Hoe kon zo'n mooie, gave huid vergaan? In gedachten gleed mijn hand weer over zijn platte buik, zijn gladde dijen bij de heup, naar de ruw behaarde huid van zijn benen. De koude voeten. De mooie, ranke voeten, blauw gaderd. Ik had een kus op zijn bleke wreef gedrukt. Glad, maar levenloos. Nog gisteren waren zijn voeten warm, geurend en kloppend van leven geweest. Zo gewoon en zo bijzonder. Als een deel van mezelf, maar nu, zonder respons en zonder warmte, scheurden de herinnering beetje bij beetje van de werkelijkheid los; als blaadjes van een kalender. Zijn huid en lijf werden steeds een beetje minder mijn lieve Francois.

Mijn blik streek over de donkere stad. Een enkele auto passeerde op de weg, beneden langs de rivier. Alleen de beweging, geen geluid.

De Afrikaanse vrouw van de balie had bij de deur gestaan toen ik de aflegkamer verliet. Even had ik gedacht hij dat ze daar stond om mij op te vangen. Ik verlangde naar een troostende arm, een warm gebaar. Wat zou het lekker zijn om de vermoeidheid en eenzaamheid even niet alleen te hoeven dragen. Maar de kilte in haar blik weerde menselijk contact af. "Sir", haar sonore stem was ingehouden, beleefd, maar er klonk onrust in. "There's something wrong." Ik herstelde mij van mijn kwestbaarheid en keek haar vragend aan. "With the form", vervolgde ze, niet wetend of haar opmerking tot mij was doorgedrongen. Ik volgde haar terug naar haar bureau. Bij de balie nam zij plaats achter de desk. Op het naar mij toe gedraaide formulier wees zij met haar witte pen naar de oorzaak van haar onrust. Ongeduldig tikte zij een paar maal met de pen op een vraag. "This answer. You made a mistake." Ik keek naar het rondje dat ik had aangekruist bij de keuze 'partner' en zocht bij de vragen de Engelse tekst. 'In welke relatie staat u met de overledene?'

Woede kroop in mijn borst omhoog. In mijn linkeroor startte een hoge fluittoon die alle andere geluiden wegdrukte voor hij wegzakte. Een onwerkelijke stilte omgaf mij. Ik wist dat ik kon horen, maar hoorde alleen mijn eigen ademhaling in een snel opbouwend ritme. Ik deed of ik de vraag nog eens herlas, probeerde uit beleefdheid mijn kalmte te bewaren, maar waarom zou ik nog beleefd blijven? Gedecideerd legde ik de pen neer en wachtte op de reactie van de vrouw.

Die bleef uit. Ik keek op in haar ogen. Beschaamd wende zij haar blik af. Opeens zag ik het. Natuurlijk! Ze had al bij het invullen moeten ontdekken dat ik een fout had gemaakt. Wellicht vanwege de taalbarrière of de emotie had ze het niet opgemerkt. De demoed die ik eerst meende te zien, was schaamte. Ze had mij nog een keer moeten lastig vallen met de vraag. Er stond een fout in de antwoorden. Een man die de dode zijn partner noemt, dat moet een fout zijn. Maar helemaal zeker van de fout was ze niet geweest.

Zonder antwoord te geven, zonder haar blik nog te zoeken, schoof ik het formulier een paar decimeter naar haar toe en draaide mij om. De donkere passage die naar de uitgang leidde, strekte zich voor mij uit. Hij leek zwarter en oneindiger, zonder licht aan het einde.